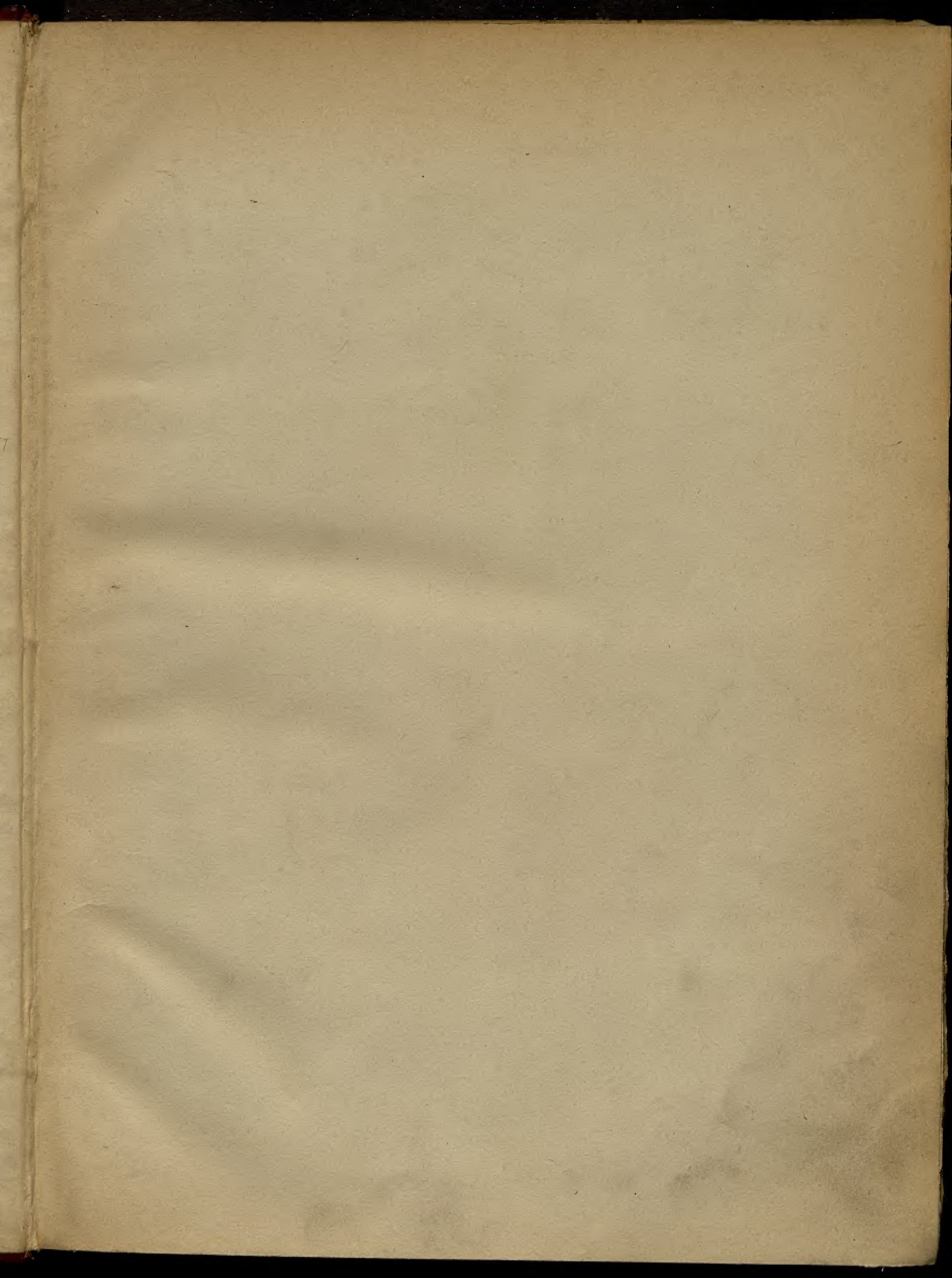

1948

5

ԹԻԻ 343 Ե. ՏԱՐԻ Ե. ՇՐՋԱՆ

1873

ՕԳՈՍՏՈՍ 29 ՉՈՐԵԳՇԱՐԹԻ

Մամուլ իւրաքանչիւր շրջանը՝ 52 օրինակ է :
Ստորագրութեան տեղն է Պօլս, Զինճիրի—խան վերի յարկ
թիւ 18 :
Դուրս երթալիւ թերթից փոստոյի ծախքը առնողն վրայ է :

Շրջանին գինը դասեկան կանխիկ	60
Կիսաշրջանը	30
Մէկ թիւը՝ փարայ	50
Ծանուցման տողն է դասեկան	2

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ

Մամուլ այսօր իր վեցերորդ շրջանը դարձնելով՝ թեւերը սօթաած՝ ոտքը եօթներորդին առանցքին վրայ կը նետէ և կողջունէ զուարթ դէմքով մը իր բոլոր ընթերցողները, և կուգէ համառօտ համար մը տալ իր անցեալ շրջանին գործերուն ու գլխէն անցած դայածներուն վրայ :

Մամուլ անցեալ շրջանին մէջ պաշտպանեց .

Ա. Գերեզմանատան խնդիրը :

Բ. Դահլիճ Հիւսէյինի և Յուդա վարդապետին մեքենայութիւնները խայտառակեց 'ի լուր աշխարհի' հակառակ վատոգի Մասիսին և իւր արքանեակ մարգամեքենայից ըրած ազգաւեր ջանքերուն :

Գ. փանոսեանի տուած գօնեթիթոյին դատապարտելի և դատախարակութեան մահացու հարուած մ'ըլլալը իմացուց :

Դ. Բերայի եկեղեցւոյն նշանաւոր կալուածներէն Ալգաղար կոչուած շէնքը՝ որ չորս տարիէ ի վեր վանկելի-վալեանօ անուն Յոյնի մը շահուն աղբիւր եղած էր՝ Մամուլ այս գործին մէջ դարձած էնթրիկները տնդհատ հրապարակ հանեց՝ մինչեւ որ յիշեալ շէնքը Աղգին վերագարձաւ :

Ե. Աղգային պարտուց բարձման հանդանակութեան խնդիրը՝ որուն հաշիւը Ս. Պատրիարքէն ի զատ ոչ ոք գիտէր՝ Մամուլ այս գործին մէջ ալ դարձած հոսպիտալիտէրը իմանալով հրապարակ հանեց :

Զ. Պրուսայու առաջնորդական խնդիրը՝ որուն մէջ Աղգին մէկ դարաւոր իրաւունքը ոտքի տակ երթալու վրայ էր՝ Մամուլ զայն ևս պաշտպանեց :

Է. Ամենայն Հայոց վեհափառ Հայրապետին դէմ Ընդհ. Ժողովոյ մէջ Ս. Պատրիարքի ներկայութեանը անարգանք ընողներն հրաշտափառապէս խայտառակեց և անոնց Աղգին դէմ նիւթած դաւը երեւան հանեց :

Ահաւասիկ, ազնիւ ընթերցողք Մամուլ վեցերորդ շրջանին համառօտ հաշուեցոյցը :

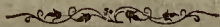
Մամուլ ասկէ աւելի մանրամասնութեանց չուգէր մտնել և իր ընթերցողներուն գլուխը ուռեցնել, չուգէր յիշել աղգային նուիրական իրաւունք մը պաշտպանելուն համար երկու ամիս չլիէ կրելով բռնած ծոմապահութիւնը. մտքէ չանցնելու դատարանները դեղերեւով քանի շէնք պօթին հինցնելը՝ չուգէր յառաջ բերել յանիրաւի զրպարտուիլը և բամբաստուիլը : Վերջապէս ամենեւին չը տրտնջար այն առատաձեւն և ընթերցասէր

բաժանորդներէն որոնք մեր ցրուիչին 50-60 անգամ քնա, եւոր ըսելէն ետքը կը վտւթան տղգատիրաբար իրենց բաժանորդագիւնը կանխիկ վճարել :

Ահա, արդոյ ընթերցող, Մամուլ և իր անցեալ ընթացքը :

Մենք մեր նշանաբանին միշտ հաւատաւրիմ մնալով այս շրջանին մէջ ալ Ազգին շահուն համար ամէն զոհողութիւն աչք առնողներուն դրօշակիրն պիտի ըլլանք :

Վստահ եմք որ Ազգն ալ տեսնելով մեր ըրած ծառայութիւնները զմեզ պիտի քաջալերէ :

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՈՅ ԾԵՇՈՒԻԼԸ

Խեղքը հասնող Հայուն սրտին ցաւ եղած էր յուլիս 31ի սիկարեան հարուածը . և իւրաքանչիւր ոք ինքնին կըրէր թէ, աղբային Ընդհ. Ժողովն անշուշտ այս սիկարեան հարուածին բուն հեղինակները գտնելու և արժանք տնօրինելու հոգ պիտի տանի :

Մինչդեռ յոյսերնին Ընդհ. Ժողովոյ վրայ էր . մէյ մ'ալ օգոստոս 24ին նոյն ինքն Ընդհ. Ժողովն ալ ծեծուեցաւ սիկարեան հարուածով :

Բացաարենք .

Քաղ. Ժողովն իր խորհրդարանին մէջ նշատած էր, երբ խումբ մը անձինք եկան ներս մտան և ժողովականին մէկուն թիւէն բռնեցին և դուրս հանեցին, քանի մը հատ ալ զարնելով, և Քաղ. Ժողովն ալ ցրուեցան եղաւ :

Ընդհ. Ժողովն ալ իր խորհրդարանին մէջ նստած էր և կը վիճարանէր . երբ կարգը Պատրիարքին ամբաստանեալ ըլլալը գիացող երեսփոխանաց եկաւ խօսելու, խումբ մը թուրումպաճիներ եկան խօսող երեսփոխանաց ետին անցան . . . և քիչ մնացեր . . . եթէ այդ երեսփոխանները չի լռէին և չառնէին չի ըրալէին :

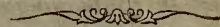
Ինչ է տարբերութիւնը . Քաղ. Ժողովական' մը ծեծ կերեր է . իսկ երեսփոխանները ծեծ է վախնալով, չեն իրցեր խօսիլ և ցրուեր են :

Ո՞վ բերեր է այս թուրումպաճիները . . . :

Ինչու խնդացիր, վէքիլ Տէր Հայր, երբ այս թուրումպաճիները Ժողովին մէջէն, երեսփոխանները ճեղքելով և ցաթկուտելով անցան միւս կողմ . . . ինչո՞ւ խաղիախիդ մէջ նայելով կը խնդայիր, և ետքն ալ խաղիախդուխդ դրիր և իբր թէ երեսփոխաւտ եկաւ : Ինչո՞ւ երեսփոխ. կը ժպտէր, երբ քաւ մարդամեքենայիցդ բանակէն անձ կը տեսնէիր . և երեսփոխ. կը թթուեցնէիր, երբ Պատրիարքի հակառակ կուսակցութենէն անձ մը կը տեսնէիր :

Խորմեան Պատրիարքի օրով Պաւլառներ տալին ու վրայ եղան և իրար ուտել սկսան . նոյնպէս կ. Պօլոյ թաղերն ալ, Քաղ. խորհուրդներ խորհրդարանէն վախառեցան, վարդապետ ծեծուեցաւ . Քաղ. Ժողով ծեծուեցաւ . Ընդհանուր Ժողովն ալ ծեծուեցաւ . . . : Տեսնենք տակաւին ի՞նչեր պիտի ըլլան : Խաղաղութեամբ եկայ, թողէք որ խաղաղութեամբ երթամ ըսողն Սրբազան Պատրիարք, չըսէ՞ք վէքիլիդ թէ ինչու վիշշերը բռնկեր է . չըսէ՞ք Պատրիարքարանի գրագիր Թէլեքանին, և թահսիլտար Գամիկին թէ ինչ բռնկեր էք . չըսէ՞ք ձեր փոքրաւորներուն . և այլոց, որոնց անունները հետը հետէ կը հրատարակենք, որ հանդարտ նստին :

(Գալ անգամ .)

ՊԱՇՏՈՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Մէկը լիայ, մէկը չիկայ, Ռուսինեան էֆէնտի մը կոյ : Այս քաջ Եւթալէն է, Երեսփոխ. և նստած տեղը իր խցիկին մէջ՝ Հայոց լեզու կը շինէ, Հայոց օրէնք կը շինէ :

Երբ շինած լեզուն մերժուեցաւ, չի որդո-

ղեցաւ, լռեց և դնաց պէյ մը գտաւ, անոր շուքին տակ տա ու ան որսալ սկսաւ:

Երբ շինած օրէնքը մերժուեցաւ. չամաշտին: Ըսաւ Երեսփոխանաց, և առաւ քաղց ժողովէն: Քիչ առնն ետքը ինքն ալ եղաւ չամաշտ, և եկաւ նորէն նստաւ իւր տեղը:

Այս օրէնգիր անձը՝ առիթ կը փնտռէ որ իր վիշնը քաղցնէ. իրեն համար Հայոց ազգը կործաներ է՝ հոգ չէ. միայն թէ իր կարծիքը, իր դադարաւորը քալէ:

Այս անձը՝ տեսնելով որ Պատրիարքին և Քաղ. Ժողովոյ մէջ խռովութիւն ծագեցաւ, փէշերը բռնկած դնաց նստաւ քննիչ յանձնաժողովին մէջ և ըսաւ. այս ամէնը կ'ըլլան՝ ըստ որում իմ օրինացս համեմատ չէ կազմուած վարչութիւնը. և կը համոզէ Օտեան էֆէնտին, որ իր օրէնքը քաղցնէ:

Այս կ'ընտելի Պէյօղլու Ժողովակ մը կազմուեր է այս անձին տունը. և իր օրինաց համեմատ պաշտօնէն մը կատարուեր է:

Որովհետեւ ըստ Ռուսինեան էֆէնտինի, մինչև պաշտօնէութիւն չըլլայ ազգին մէջ ազգին դործերը յառաջ չեն երթար, որովհետեւ ըստ Ա. Պատրիարքի՝ մինչև տեղական և դաւառական մասնաժողովներ չի դրուին ազգը հսկայաքայլ յառաջդիմութիւն չպիտի ընէ, որովհետեւ ըստ Օտեան էֆէնտինի մինչև որ վարչութիւնը էֆէնտինէ չի կազմուի, ազգը խաղաղութեան երես տեսնելիք չունի. ասոնց ամէնուն սկզբունքը մէկտեղելով և մէկ խմոր կազմելով՝ որոշեցին.

1. Քաղաքական պաշտօնեայ՝ Օտեան էֆէնտի.

2. Կրօնական պաշտօնեայ՝ Վէրլ Տէր Հայր.

3. Ռուսումնական պաշտօնեայ՝ Իսիէկճեան էֆէնտի.

4. Ելմտական պաշտօնեայ՝ Մերեթմբուլի էֆ.

5. Տնտեսական պաշտօնեայ՝ Հովուեան էֆ.

6. Վանական պաշտօնեայ՝ Աղաբէկեան էֆ.

7. Դատաստանական պաշտօնեայ՝ Եռասուֆեան էֆ.

8. Կտակաց պաշտօնեայ՝ Ասլանեան Մանուկ էֆ.

9. Հիւանդանոցի պաշտօնեայ՝ Եաղմուճեան էֆ.

10. Ակադէմիայի պաշտօնեայ՝ Ռուսինեան էֆ.

11. Քափուքէհեանի պաշտօնեայ՝ Պոյաճեան էֆ.

Ահա կազմուեցաւ պաշտօնէութիւնը, որ պիտի վաւերանայ յառաջիկայ Ընդհ. Ժողովին: Ամէնքն ալ յարմար են իրենց պաշտօնին: Վասն զի ամէնքն ալ Քաղաքական բարձր պաշտօնէին ակնարկութեանը կը հետադանդին:

Ուրիշ քանի մը պաշտօնեայնէր ալ անուանուած են, որ այս պաշտօնէութեանէն պիտի վաւերանան.

1. Շորապահ պաշտօնեայ՝ Մինաս Քափումաճեան.

2. Վէրլխարճ պաշտօնեայ՝ Մանավ.

3. Դռնապան պաշտօնեայ՝ Գրիգոր պապ:

4. Ընդհանուր մատակարար՝ Գամիկ.

այս վերջինին բաժինն ամենէն աղէկն ինկաւ քալէ նէ՛, շատ բան:

ԵՆՏԵԿ ԿԱՊՈՒՈՂ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ

(Շարունակութիւն 312 թւէն):

— Մարդամեքենայից բանակը, — չաթ, չաթ, չաթ, կեցցէ Աղաբէկեան էֆէնտի, կեցցէ Խրիմեան.

Աղաբէկեան. — Պարոններ հէնց ես ծափահարելու և ծափահարուելու մասը չեմ խօսում այս պատկառելի ժողովին մէջ. այլ իմ սրտէս բղիտած անկեղծ խօսքերն եմ արտայայտում. վասն զի ինչպէս ասում է Լոր իմաղաղէրը՝ մարդիկ անյիշենում են խոտի պէտ՝ որոնք առաւօտ բընելով իրիկուն չորանում և կորնչում են. և արդէն ինչ է այս

Ժողովին նպատակը՝ ոչ ապաքեն տահմանա-
տրրութիւնը քննել և օրէնք տալ, ուրեմն
ինչո՞ւ համար, չեղաւորով դռնում եմ, պնտում
եմ, թէ մեր երիտասարդ տղայ մարդիկներին
թողում ենք որ իրենց անկին ժամանակ. —

Աջակողմէն — կեցցէ, շատ լաւ, շատ
լաւ :

Աջակողմէն ուրիշ ձայն մը. — մի ընդ-
միջիք տտենաբանին խօսքերը :

— Աղաբէգեան. — նորէն ծափահարու-
թիւններ կը լինին, ես փառասէր մարդ չեմ,
և խնդրում եմ իմ սիրելի ազգայիններէից որ
տունաց աղմկի լաւ ականջ տան իմ խօսքերին :
Հիմի ատենապետ էֆէնտի, որովհետեւ խըն-
դիւրը լաւ մը լուղապանեցի, կրնաք քուէի
դնել որ այս Սահմանադրութիւնը անկոր-
ծատրելի է և ֆաշ Ժողովը յանցաւոր :
Արդէն ես կիտէի որ մեր հայրենիքի աշխար-
հագրական դիրքն էր պատճառ որ բարբա-
րոսներէ պաշարեալ լինելով միջին դարերի
ժամանակները երպէսմէն Հագարացոց, և եր-
պէսմէն Յունաց ու Պարսից արշաւանաց աս-
պարէզ դարձաւ. իրաւ է որ կոստանիկեան
դրութիւնը երկիրը շարժուն և արեւը հաս-
տատուն ու մոլորակային դրութեան կեդրոն
կ'ընդունին, սակայն այս ճշմարտութիւնը մին-
չեւ երկար ատեն իրեն թշնամիներ ունեցաւ :

(Աջակողմէն). — շատ լաւ, պրալօ. —
(քանի մը երեսփոխանաց կողմէն դարմացման
շշաններ) :

Աղաբէգեան. — Ասկէց յայտնի տես-
նումէք որ խնդիրը լաւ մը ծեծուեցաւ և
մեր. . . .

— Ատենապետ էֆէնտի, խօսք կուզեմ.

— Խօսքը Իփէքճեան էֆէնտիինն է :

Իփէքճեան — աւաղ, ոհ, եղուկ. ե-
ղուկ և հաղար եղուկ. Աղաբէգեան էֆէն-
տիին ըսածները մէյմէկ մարդարիտ են՝ բայց
ոհ, աւաղ, եղուկ և հաղար եղուկ. (ե-
ռանգը բորբոքելով). մեր եկեղեցականները
Կաթողիկոսէն սկսեալ՝ խարդախ, անպիտան
անապորոյն, կեղծաւոր, դիմակաւոր, մե-

քենաւոր, Ժպիրհ, վառակ, լիւրբ, աներես,
տգէտ, խորամանկ, ոհ շունչս կը մարի, աչ-
ուրներս կը մթափին, ինչ ապագայէ որ ա-
չացս առջեւ կը պարզի, կլինէր, աղջկունք,
մատաղերամ մանկտին, հարսներ, փեսայք,
փեսաւէրք, սրնգահարք, Ժողովուրդ ամէն-
քըն ալ ի դերութիւն կը տանին, թողէք, ան-
գութք, այդ ինչ արիւնոտ ձեռքեր են —
ոհ, եղուկ, և տակաւին կըսեն թէ ազգա-
յին յառաջագիմութիւնը կարելի է, որ
երկրի մէջ տեսնուած է այս. Ամերիկա՝ թէեւ
չորս հազար տարի հաղիւ կայ գտնուիլ՝ սա-
կայն մեզի՝ հին աշխարհին վարժապետն ե-
ղաւ. հապա Գերմանիայ վարժարանները. և
ինչ իրաւունք ունի Պրօկուրօրը մեր Կաթո-
ղիկոսական սինոդին մէջ նստելու. Կաթողի-
կոսը ինչո՞ւ իւր ուխտը չկատարեց, ինչո՞ւ
համար քանի մը փորձառու և նուաստնու-
նման ուսումնարանի կանոնաց հմուտ անձինք
չտանիր իւր քովը, ինչո՞ւ համար, որովհետեւ
մեր եկեղեցական կանոնաց և օրինաց հըմ-
տութիւն չունին : (Ժողովուրդէն անձ մը), խա,
էնա Իփէքճեան աֆանտին ըզորդ կասի : Ինչ
էլ խօրօտ կը զրցի :

— Ատենապետ էֆէնտի — ես արդէն ըսած
էի որ դոհութեան կամ դժգոհութեան ցոյց
մը պիտի չըլլայ : Շարունակեցէք, Իփէքճեան
էֆէնտի :

Իփէքճեան. — այո, ցաւելով կըսեմ որ ե-
կեղեցական կանոնաց հմտութիւն կը պակսի,
հապա ատենական կանոնն ինչո՞ւ համար չը
քննուեցաւ և չհաստատուեցաւ :

— Խօսք ուզում եմ. —

— Խօսքը Աղաբէգեան էֆէնտիինն է :

Աղաբէգեան. — այո, ես էլ հաստատում
եմ Իփէքճեան էֆէնտիին կարծիքը թէ եկե-
ղեցական կանոնաց հմտութիւն չկայ. վասնզի
չեն կարող հասկանում որ լուղաւորչից ետոյ
իր որդիքն սկսան հայոց հովուական սրաշ-
տօնը ստանձնել. մեր երանաշնորհ Յուսիկ
հայրապետը ծեծի տակ վաղճանեցաւ, Սահակ
Պարթեւի և Ս. Մեղրոպայ շնորհիւ մեր

երկնաշունչ տառերը գտնուեցան, այո, Հայաստանի պատմութիւնը մի Լէփանտ են դարձրել:

— Խօսք կուզեմ. —

— Խօսքը Գողթեոս էֆէնտիին է .

— Ես՝ գողթեոս, շուրջ, գրեթէ, իբրեւրեք ամիս Փարիզ կեցայ և այս երկար միջոցին թէ եւ փոքր ինչ է ուսածս, միայն Գաղղիերէն, իրաւաբանութիւն, լեզուաբանութիւն, ֆիլոզոֆիան գործնականը, բանաստեղծութեան, գրականութեան ամենէն սիրուն մասը՝ ճարտասանութիւն, և յետոյ տաճկերէն և այլն սորվեցայ, սակայն ես լաւ կը անենեմ որ շշուկ և շշուշ բառերուն մէջ մեծ տարբերութիւն կայ. շշուկ՝ որ շիշ բառէն ելած է կնշանակէ երկու բան, նախ շիշ ջուրի, գինիի. օղիի և այլն, երկրորդ շիշ կամ շամփուր այս ալ արտբերէնէ ծագում ունի, ըստ իս Յովհաննէս Կաթողիկոսին գրաբառը ամենէն ընտիրն է, և առանց վայրկեան մը տարակուսելու, տատամսելու, երկբայելու, վարանելու՝ աշխարհաբառ համանշտով ըսեմ որ միտքս լաւ հասկըցուի, առանց վայրկեան մը տնտընալու, կրմկումալու՝ պէտք է որ Ս. Պատրիարքին հրաժարականը չընդունուի, քանզի մեր այսօրուան աշխարհաբառ լեզուն ալ խիստ խեղճ վիճակի մէջ է: —

— Խօսք կուզեմ:

— Խօսքը Մաղլումեան էֆէնտիին է:

Մաղլումեան. — Ես քաջ հա մո զու ածեմ որ ամէն տեղ չինչ պէս որ քաղաք կան պատմութիւնները մեզի կուսուցանեն իշխանները երբեմն բռնա կան միջոցի կը դիմեն և ասիկայ ալ:

Ատենապետ էֆէնտի. — Բիշ մը բարձր. Մաղլումեան էֆէնտի:

Մաղլումեան էֆ. (յառաջ գտնով) ինչու հա մար պատրիարքի չորս տարուան փորձառութիւնը նը կա տո զու թեան չառ նուի: Ա մօթ է մեզի հա մար: Ես պատգամաւորութիւն կա ռաջարկեմ: (Խօսքը փութացնելով) Ամէն օրէնսդրական

քաղաքական, անտեսական, աշխարհագրական, մաթեմատիքական, քաղաքավարական, երկրագործական, վասն զի երկրագործութիւնն է, վասն զի ժողովուրդը հաց կուզէ, պարապ խօսքերէ բառ չհասկնար, և մեր խօսքերը պէտք է որ հոս իմաստալից ըլլան:

— Խօսք կուզեմ:

— Խօսքը Իւթիւճեան էֆէնտիինն է:

— Ես ալ կ'երկրորդեմ Մաղլումեան, Մէրէմգուլի, Աղաբեգեան, Իբէքճեան և ուրիշ ով որ խօսեցաւ և պիտի խօսի, վերջապէս լեզուն բերնին մէջ դարձող երեսփոխան խանաց խօսքը: Պոյաճեան, Հովուեան էֆէնտիք. Այո, այո, այո, այո, մենք ալ մենք ալ նոյնպէս:

Մամուլն ալ տոեանէն դուրս կուզէ, ներեցէք Ատենապետ էֆէնտի և մեծարդոյ երեսփոխանը, իր կարծիքը յայտնել:

Յաջորդ. —

ԸՍՏՈՐՈՒՄ ԸՍՏՈՐՈՒՄԵՍՆ

— Բարե պարոն Ըստորում:

— Կարդացի՞ք, կարդացի՞ք այսօրուան

Մասիսին մէջի յօդուածս:

— Կարդացի՞ պարոն Ըստորում, բայց հէլէ Աստուծոյ բարին ըսէ տէ՛ մարդ Աստուծոյ, անկէ ետքը ատոր վրայ խօսինք: Ի՞նչ պէս էք, աղէկ էք:

— Ի՞նչպէս լաւը չէ՞ր, օր օրի ալ կարծես գրիչս փայլ կառնէ կոր: Դռնիքի նիստ ընել, հէ՛. անիծեալներ: մէկ քանի երեսփոխաններէ ստորագրութիւն հաւաքելու երեւոյթ ժողովոյ դռները ժողովրդեան երեսին գոցելու համար որ, ուղաճնուն պէս աղատ կերպով և խղճի հանդարտութեամբ վիճաբանին. սա նայէ հէլէ. երեսփոխան ըսած իդատորիան ետին ըլլալու է, թուրամպաճիները ժողովոյն մէջ տեղն անցնելով մեզի նպատաւոր չխօսող երեսփոխանաց ետին անցնելու են, արիւնդուշտ յոյներ ալ բեր-

ուելու են՝ որ չուզած երեսփոխաններնուս դուրսը ջախջախեն . սա՛ նայէ հելէ , դռնփակ նիստ , հէ՛ , որպէս զի ազատ վիճաբանին . խոշ մենք գիտենք ա՛ ընելիքնիս . սրիկայու- թիւնը ողջ ըլլայ ,

—Մէկ քանի երեսփոխաններ են նէ դռն- փակ նիստ ուզողը , ատոնց խօսքովը դռնփակ կըլլայ ,

—Դուն իմ մէկ քանի երեսփոխաններ դռնփակ կուզեն եղեր ըսելուս մի՛ նայիր . երեսը իմ չէ՞ մի , կը ստեմ . վարպետս Մա- սիան է . աներեսին մեծը ան է՝ որ այս տեսակ սուտերը կը հրաարակէ . ամա այսօր ալ խաղք ու խայտառակ կըլլայ եղեր , հոգ չէ . ան սովորած է . հէմէն ամեն մարդ այսօրուան լրագիրները չի պիտի կարդան ա՛ . 10 մարդ խարելու ըլլանք նէ քեար է . արհեստնիս ի՞նչ է . մեր ալ դրամագլուխը այդ է . Աս- տուած մեզի փարայ չէ տուեր նէ , պոլ սուտ խօսել տուեր է եա՛ :

—Ճանրմ աղէկ ա՛ . Թող դռնփակ ըլլայ այն որ ընդ ամենը և հոգի են եղեր նէ ինչո՞ւ կը վախնաք կոր . չէ՞ մի որ քուէով որոշում պիտի տրուի :

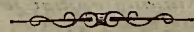
—Դուն իմ անանկ հրատարակելուս մի՛ նայիր . անոնք ամէնքն ալ քօֆտի են . հոշ մենք ճարը դտանք ա՛ , ստրովաներով վար- ձեալ թուլումպաճիններն ու արիւնուռչտ Յոյ- ներն ողջ ըլլան : Ժողովին դռները ժողովը- դեան դէմ դոցե՛լ , հէ՛ , ա՛յն ժողովըդեան որ զիրենք ընտրեր է :

—Կեցի՛ր հոս , անիրա՛ւ . անո՛նք ժողովը- դեան երեսին չէ որ ժողովոյն դռները կը դո- ցեն կոր , այլ քեզի , Սուրէնեանի , Մանավ- եանի ու Բարթող Սուրի պէս ժողովոյն բա- րեկարգութիւնը խանդարողներու և ստրո- վայիւք եկեալ թուլումպաճիններու և օտար- ազգիներու : Կեղծաւո՛ր , կը յանդգնիս դո՛ւ 60ի չափ երեսփոխանաց նպատակը կեղծել , որոյ մէջ կը գտնուին 3 արքեպիսկոպոստնք , վարդապետք , քահանայք և ամեն կարգի աշխարհականք , որք երեսփոխանութեան

մեծագոյն մասը կը կաղմեն , ըսել է աղգին կամքը օրինաւորապէս կը ներկայացնեն : Ա՛լ կորսուէ՛ քովէս :

—Կեցէ՛ք ըսելիք ունիմ . ըստ որում , ի- րաւունք չունիք զիս յանդիմանելու , և ըստ որում դուք իրաւունք չունիք , ապա ուրեմն , ըստ որում ես իրաւունք ունիմ . ըստ որում , ըստ որում , ըստ որում , ըստ որում , ըստ որում :

—Հայ , Անդրէասին աչքը քէօրնայ :

Հետեւեալ նամակը՝ որ 33 երեսփոխա- նաց ստորագրութիւնը կը կրէ՝ մեզ հաղոր- դուեցաւ ՚ի հրատարակութիւն :

Վսեմաշուք Ատենապետ

Ազգային Երեսփ. Ժողովոյ

Ազգային վարչութեան ներկայ տաղնապալից վիճակին մէջ , ինչպէս տեսնուեցաւ Ազգ. Երես- փոխանական Ժողովոյ վերջին նիստի ներկայացեալ Քննիչ Յանձնաժողովոյ Տեղեկագրէն , հարկ կը տես- նեմք եւ կառաջարկեմք որ ,

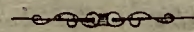
Նախ՝ Երեսփ. Ժողովոյ յառաջիկայ նիստը դը- ռնփակ ըլլայ , երեսփոխանաց ազատ վիճաբա- նութեան եւ իրենց պարտաւորութիւնը խղճի մը- տօք կարենալ կատարելու հոմար :

Երկրորդ՝ Ղալաթիոյ եկեղեցին ըլլայ , ինչպէս մինչեւ ցարդ կըլլար , ուր Էլիւթութիւն կայ ե- րեոթխանաց երթեւեկութեան :

Մնամք յարգանք

25 Օգոստոս 1875

(Սորաբերութեամբ)

ՄԱՍԻՍԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ ԼՍՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մտտիս երբ սուտ մը կըլեցնել ուղէ իր ընթերցողաց այիպէս կ'սկսի յօգուածին դը- լուխը .

Կը լսենք թէ . կըսեն թէ , կը պատմուի որ , զուրցուածին նայելով , արժանահատ աղբիւրէ մ'առնուած տեղեկութեանը համե- մատ , մեր բարեկամին մին , իմացուց մեզ ելլին : Պատուելիական սկզբնաւորութեամբ

քանի մը տող կը մտնէ և ասոր անոր քղանցքը խածնելու և թուխաւորելու փորձ կը փորձէ ինչպէս որ անցեալ շաբաթ օրուան թերթին մէջ ալ ըրած էր : Հոն Մասիս կ'ըսէ թէ Մամլոյ խմբագիր Հայրենիքին խմբագիրը և դասատու մը չենք ուղեր պօռային . այս ըսողը Մասիսն ըլլալուն համար պէտք չէ զարմանալ վասն զի խեղճը ծերացած ըլլալով ցնորքեր է կրնենք :

Պարոն Մասիս, Մամլոյ և Հայրենիքի խմբագիրները իրենց ձեռքը թերթ ունին և հոն կրնան աղատօրէն իրենց կարծիքը յայտնել ինչպէս որ ըրած են մինչև ցարդ : Քսէմարդամեքեաններդ են որ ամէն օր մէյմէկ գոյն , մէյմէկ թերթ , մէյմէկ սկզբունք կը փոխեն և տեղ մ'ալ հաստատուն կենալիք չունին : Ասոնք էին որ , ոմանք վերնատունէն , ոմանք սեղանին վրայէն , ոմանք ժողովրդին մէջէն ցիցեր գամող համալներու պէս միւսնոյն նշանով ձեռքերնին վեր կ'առնէին , ծափ կը զարնէին և խիստ կ'աշխարհէին :

Ասոնք էին որ պատճառ պիտի ըլլային նոտին դօցուելուն եթէ մենք չըսողքէինք և անկարգութեան հեղինակ մարդամեքեանայններէն եզոզ այն Սուրենեանը դուրս վըռընտել չտայինք :

Հետեւեալ նամակը որ հոն ներկայ եղող վնց պատուաւոր անձանց ստորագրութիւնը կը կրէ՝ և որ հաստատութիւն մ'է մեր ըսածներուն՝ Մասիսի ղրկուել է , բայց ինքը չհրատարակելով մենք հոս կը դնենք ի խայտառակութիւն Մասիսի և մարդամեքեանայնի :

... Խմբագիր Մասիս լրագրոյ .

Ձեր շաբաթ աւուր թերթին մէջ իւրոյ տեղեկութիւն մը տուած էիք , իբր թէ Հայրենիք , Մամլոյ խմբագիրը և Ղալաթիոյ դպրոցին ֆերականութեան դասատուն վերջին ընդհ. ժողովոյ մէջ ձերմեանը չենք ուղեր պօռացած ըլլան , այս լուրը հիմնովին սուտ ու սխալ , և թշնամա-

կան արդիւնք մ'է , որ ձեզ խաբելով հրատարակել տուած են :

Մենք որ ներկայ և ականատես էինք նոյն աւուր ընդհ. ժողովոյ և յիշեալ օրինասէր անձանց քով կը գտնուէինք , ուր էր նաեւ Սուրենեան էֆէնտի . կը ցաւիմք ըսել թէ՝ բոլորովին անյարմար առթիւ մը՝ իբրեւ երեսփոխան կարծիք յայտնելու ելած միջոցին լռեցուցին , ինչպէս նաեւ Դիւանը ազդարարեց թէ « իրաւունք չունիք , լռեցեք » . քիչ մը վերջը Սուրենեան էֆէնտի տեղը փոխելով կրկին ծափահարութեամբ « կեցցէ Խրիմեան » աղաղակելու փորձ փորձեց , բայց միմալ մնալով ձայնը խեղդուեցաւ և ժողովրդեան մէջ շուրջ մը ինկաւ . հետեւեալ Երեսփոխանական ժողովոյ վսեմ Ատենապետ էֆէնտին ազդարարեց թէ « ատենը պիտի դոցեմ եթէ ուրիշ անգամ այսպիսի փորձ մը տեսնեմ » . վերոյիշեալ մեծ տոնձինք օրինաւորութիւնը յարգելով բողոքեցին և դուրս հանուիլը պահանջեցին , որուն ձայնակցեցան Երեսփոխանք և համայն ժողովուրդք , ինչպէս որ առօրէին դուրս հանեցին և բնաւ երբէք յիշեալ խմբագրաց և դասատուին դէմ ցոյց մը չեղաւ , և ըլլալ ալ գուցէ կարելի չէր . . . :

Զմոռնանք նաեւ յիշել թէ , Սուրենեան էֆէնտի իրեն հետ մօրուսաւոր բարեկամ մը ունենալով վեր խրկեց ձայն բարձրացնելու , բայց բարեբաղդաբար վերն իրեն համամիտ չունենալով շուտ վըռնուեցաւ :

Ահա . . . խմբագիր , եղելութեանց ճշմարիտ պարագայներն ձեզ ներկայացնելով կը խնդրեմք ձեր անկողմնակալութենէն որ բարեհաճիք հրատարակել :

Մնամք վասն ճշմարտութեան վկայ

1873 Օգոստոս 28

Կ. Պօլիս

Միւրթիւ Խաչիկեան

Գրեթոր Յովհաննէսեան

Մ. Յակոբ Բենիքեան

Սիմէոն Փափաղեան

Մ. Յովհաննէսեան

Նաշիւր Փ. Զիլճեան

ՄԱՐԴԱՄԵՔԵՆԱՅԻՅ ԲԱՆԱԿԸ

Վերջին ընդհ. ժողովը դեռ չի բացուած , մարդամեքեանայնի բանակը Մայր Եկեղեցւոյ ետեւի ուսումնարանին մէկ սենեակին մէջ

ժողով կազմած էր և հետեւեալ որոշումներն ըրաւ :

Հնդհանուր հրամանատար կարգեց Տիգրան Մանավեան :

Եկեղեցւոյ մէջտեղը կենալու պաշտօնը յանձնեց Աւետիս Սուրէնեանին :

Սեղանի վրայ կենալու պաշտօնը՝ Բարթող Սուրի :

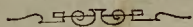
Դրսերը պտըտելու պաշտօնը՝ Մինաս Բաւաւմանեանի :

Ներս ու դուրս լրտեսելու պաշտօնը Գաւմիկի :

Թուումկաճիները վարելու պաշտօնը . . . Փ. Հին :

Այս կարգադրութիւններն ընելէն վերջը Մանավեան պատուէր տուաւ , որ եթէ ինք երկու ձեռքերը վեր վերցնէ և քովէ քով ընէ , իւրաքանչիւր պաշտօնեայ իր խմբին նշան տայ , և պատրաստ դառնին ծափահարելու և կեցցէ խորմեան պօռալու :

Մարդամեքենայից բանակը այս հրահանգն առնելէ ետքը , իւրաքանչիւրն իր պաշտօնատեղին դնաց , և Պատրիարքարանի ետաւքճիներն առնոյ ամէն դիւրութիւն տուին :

ՄԱՍԻՍԻ ԵՒ ԻԻՐ ԱՐԲԱՆԵԿԱՑ

ԽԱՅՏԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ անձ մը աճապարանօք մեր գլաւ սենեակը վանելով թղթի կտոր մը ձգեց և անհետ եղաւ : Կարգացիներ և իմոցանք որ Մատիսի և իւր արբանեկաց մէկ վարդապետութիւնն է , որ ժողովուրդը դրդուելէ և անկարգութեան առիթ ըլլալէ զատ ուրիշ արգիւնք չունենար :

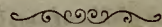
Այս խայտառակութեան հեղինակներու փոքր օտարիկ կը ցաւի դռնիսկ նստին վրայ : Իւրեք այնպէս կը լեցնէ կուզեն ժողովրդեան թէ իրաւունքը կը բռնաբարեն , կը զրկեն , կը յափշտակեն կոր սրիկայները արգիւնքով որ վիճաբանութեան աղատութիւնը չբռնա-

բարեն , իրենց համար ստախոսութիւն , կեղծաւութիւն բան մը չէ , բաւական է որ իրենց նպատակին հասնին :

Իրաւ Պարոն Իւթիւճեան , դուն ժողովրդակա՞ն ես . ի՞նչ ալ չուտ մոռցար Շահ-Հիւսէինի խնդիրը , կեղծաւոր , դուն միշտ սովորած ես ուղարկելու և մժղուկը քաւելու :

Իրաւ կըսես , Պարոն Իւթիւճեան , դու ժողովրդակա՞ն ես . մինչդեռ ամէն խնդրոյ մէջ ամիրայներու և էֆէնտիներու ոտից փոշին կը լլցես : Ի՞նչ չուտ մոռցար , Յաճախաբարութեան դէմ դրելը և թերթիդ այլուիլը , Էտիրնէ Գափուսիի , խնդրոյն մէջ ժողովուրդը սրիկայ անուանելը ևն . ևն :

Մատիս քու արժէքդ ամէն ազգային դիւտէ . և քեզմէ խաբուելու չափ յիմար չկայ :

Հ Ր Ա Ւ Է Ր

ԱՌ ԱՆԴԱՄՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ

Մեծապատիւ էֆէնտիք

Ազգային Վարժապետական ժողովոյ Զ. նիստը պիտի դուժարի յառաջիկայ կիւրակէ օր 2 Սեպտ. ի Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցին Ղալաթիոյ ի Ժամ Ե :

Ուտի կը հրաւիրեմք զՁեզ որ բարեհաճիք գալ եւ Ձեր պաշտօնը կատարել ազգասիրաբար :

25 Օգոստ. 1875 Մնամք յարգանք
ի Խորհրդար. Ղալաթ. ի Գիմաց Վարժ. Ժող.

Փ. Ատենադպիր Ատենապետ
Մ. Գափաճեան Ս. Մէտայէլեան

ԿԱՐԳ ԽՆԴՐՈՑ

1. Ընթերցումն եւ վաւերացում նախորդ նիստերու Ատենադրութեանց

2. Վիճաբանութիւն նախակրթարանի դրաբառ եւ աշխարհաբառ լեզուին վրայ :

ՇԱՐԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

ՔԵՂՐԳ Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՏՊԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԱՎԱՏԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ. ԵՒ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Կոստանդնուպոլիս

Քիւրքնիս Ժամն վարի յարի թիւ 26 եւ 31 :